

שיעורי ליל שבת

שיעור מורינו הגאון רבי מרדכי בונם זילברברג שליט"א

גליזון מס' 110 – תשע"ח

בית הכנסת המרכזי שיכון ה'

העביר כסף לחבירו ע"פ הפרטים שרשם במחשב, והתברר שפורץ מחשבים שינה את הפרטים, האם צריך לשוב ולשלם?

הרגל הרביעית

בשולחן של גן עדן

רעיתו של אחד מגדולי תלמידי רבינו מרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל עשתה שיפוף נרחב בביתה, ולאחר שסיימה את שיפוף הבית היא נזכרה בדברי הגמ' שמספרת על רבי שמעון בן חלפתא שהורידו לו רגל של זהב מן השמים, ובחלומו הוא ראה ששולחן כולם בגן עדן שלם ובשולחנו חסר רגל, ואמרה אותה אשה לבעלה שהיא מפחדת שבגלל השיפוף הגדול והיפה יחסר לנו רגל בשולחן של זהב בגן עדן.

נכנס אותו תלמיד לראש הישיבה ואמר לו את דברי רעיתו, אמר לו הרה"י, ב"ה אכשר דרא, יושב כאן יהודי בן תשעים בבית פשוט ורועד כל הזמן מהגהינום ובת ישראל כשירה כבר גמרה עם הגהינום, כבר בנתה את הגן עדן וכל מה שנותר לה זה הרגל הרביעית שתחסר לה מהשולחן של זהב, ודברי פי חכם חן. (מפי הגר"ח מישקובסקי שליט"א)

בשבועות האחרונים התקיים דין תורה באחד מבתי הדינים בב"ב ביהודי איש עסקים שהוצרך להעביר לחבירו סכום כסף גדול בעבור סחורה שקנה עבורו, וכשבירר אצלו כיצד להעביר את הכסף אמר שיבצע העברה לחשבון הבנק שלו, ובכדי לדעת את פרטי החשבון נכנס אותו יהודי לאתר שהחזיק חבירו לצורך עסקיו והעביר את הכסף ע"פ פרטי החשבון הרשומים שם.

אלא שכעבור מספר ימים טלפן אליו חבירו ושאל מדוע לא העביר עדיין את הכסף, והתברר ש'האקר' פורץ מחשבים פרץ לאותו אתר ושינה את מספר החשבון וע"י כך הועבר הכסף לחשבונו של הפורץ, ועתה טוען אותו יהודי שהוא שילם את חובו כיון שהעביר את הכסף ע"פ פרטי החשבון הרשומים שם, אך חבירו טוען לעומתו שהכסף לא הגיע למעשה לחשבונו ואין כאן פירעון כלל.

ופסקו הדיינים דמספק פטור משלם את החוב, דהנה הש"ך (חו"מ בסי' קכ"א ס"ק כ"ו) מביא את דברי הב"ח אודות אחד שהלוח סכום כסף לחבירו הגר במקום רחוק, ובהגיע זמן הפרעון הסתפק המלוה האם יתאפשר לו להגיע לבית הלוה, וכדי להתכונן לאפשרות כזו הכין מכתב שבו הוא ממנה את עוזריו ללכת ולגבות את חובו והניחו על שולחנו, וכשראה אחד מעוזריו את המכתב לקחו על דעת עצמו וגבה מהלוה את חובו, אך כשחזר נאנס והכסף נגנב ממנו, ולמעשה כשהגיע המלוה אל בית הלוה כדי לגבות את החוב הופתע לשמוע שהעוזר כבר גבה את הכסף מכוח כת"י ללא שנשלח על ידו.

ופסק הב"ח שהחוב אינו נפרע וחייב לשלם לו מחדש את דמי החוב, שהרי אותו עוזר אינו שלוחו של המלוה ונמצא שלא העביר לו את כספו, ואולם הש"ך כתב על דבריו וז"ל: ואין דבריו נכונים דכיון שזה כתב ידו מה ה"ל ללוה או לנפקד לעשות, ואם המלוה לא שלחו איהו דאפסיד אנפשיא דה"ל להיזהר שלא יקחוהו אחרים וכן מוכח להדיא מדברי הרמב"ם והמחבר בסעיף א'.

ומבואר בדברי הש"ך שכיון שכתב המלוה בכתב ידו שהוא ממנה את השליח והניחו במקום שבקל ניתן לקחתו איהו דאפסיד אנפשיא דהיה לו להיזהר שלא יקחוהו אחרים, וכיון שעשה כן נחשב כאילו שלח את עוזרו לגבות את חובו.

ודייני בית הדין דימו פלוגתא זו לנידונינו, דאף כאן כיון שהיה על בעל האתר לבדוק תדיר שלא שינו את פרטי החשבון שהרי פרסם מספר זה כדי שהנצרכים לכך יידעו היכן להעביר את הכסף, ובפרט שיכל לעשות תוכנת אבטחה שלא יוכלו לפרוץ ולשנות שם את פרטי החשבון, ע"כ איהו דאזיק אנפשיא ותלוי נידון זה בפלוגתת הש"ך והב"ח, ומספק אי"צ לחזור ולשלם דהמוציא מחבירו עליו הראיה.

אולם נראה לחלק בין המקרים, דדוקא בנידון שם כתב הש"ך שהיה עליו להיזהר דע"י שהוא כתב בכתב ידו מכתב על ההלואה המסוימת הזו ולא נזהר בו כראוי, הרי הניח כאן פיתוי לעוזרו ללכת ולגבות בו את החוב ולכך איהו דאזיק אנפשיא ונחשב כאילו שלח במפורש את העוזר ללכת ולגבות בו את חובו, אך בנידונינו שכתב באופן סתמי את פרטי החשבון ללא קשר להלואה זו או אחרת אי"ז נחשב שגרם לטעות, ועל הלוה להיזהר ולבדוק את פרטי החשבון כיון שנפוצים כיום פורצי המחשב.

לאחר שכיסה החתן את הכלה, ניטלה ההינומא מראשה, האם צריך החתן לשוב ולכסותה?

השבוע הוזמנתי לסדר קידושין לבתו של אחד מחשובי תושבי השכונה, ולאחר שכיסה החתן את הכלה בהינומא חפץ אב הכלה לברך את בתו, וע"כ הרים את ההינומא ושם את ידיו על ראשה כדי לברכה, ולאחר שסיים החזיר את ההינומא על ראש הכלה.

וכשראיתי זאת ביקשתי מהחתן שישוב ויכסה את הכלה שהרי מסתפק המל"מ אם חופה לפני קידושין מהני, ואף שכיסוי ההינומא שהוא אחד מקניני החופה נעשה לפני הקידושין, כיון שמכח מעשה החתן מונחת ההינומא על ראש הכלה בשעת הקידושין זה מהני, אך במקרה דידן כבר בטל מעשה החתן ובשעת הקידושין מונחת ההינומא מכוח מעשה האב, ועל כן מוטל על החתן לשוב ולכסותה, (ושמעתי סברא זו לפני שנים מידידי הגאון רבי ישראל סוקל מראשי ישיבת 'בית מדרש עליון').

אלא ששמעתי שבאחד מסידורי הקידושין של הגאון רבי יעקב אדלשטיין זצ"ל (שהשבוע חל יום פטירתו הראשון) נעלמה ההינומא, וביקש הגר"י מפת שולחן ונתן לחתן לכסות בה את ראש הכלה, אלא שבקימת הכלה נפלה המפה מראשה, ולכך הורה הגר"י לאם הכלה לקחת מפית ולכסות בה את ראש הכלה, הרי דנקט דדי בזה שהחתן שם בראשונה את ההינומא על ראש הכלה, ושוב שאלתי כן את מו"ר מרן ראש הישיבה הגר"ד פוברסקי שליט"א ושאל אותי האם החתן קנה את ההינומא וכשהשבתי שלא אמר לי הגר"ד שליט"א שטוב עשיתי, אך הוסיף שהוא עצמו נוהג לומר לחתן לקנות את ההינומא וכך גם אם היא נופלת ומחזירה אחר אינו מקלקל בכך שהרי ההינומא שייכת לחתן ומכוסה מכוחו.

ברכת מזל טוב מעומקא דליבא נשגד בזה למוריניו המרא דאתרא הגרמ"ב זילברברג שליט"א

לרגל אירוסיו בתו תחי' עם הבה"ח ראובן שרף נ"י מבחירי ישיבת פונבז'ו

יהי רצון שייזכו לבנות את ביתם על אדני התורה והיראה ולהמשיך את שלשלת הזהב

דברי הספד שאמר המשיגיה הגה"צ רבי חזקיהו מישקובסקי שליט"א על רבן של ישראל רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגראי"ל שטיינמן זצוק"ל בבית הכנסת המרכזי שיכון ה' ב"ב

בגמ' בברכות (ה:): כתוב רבי אליעזר חלש על לגביה רבי יוחנן חזא דהוה קא גני בבית אפל (ראה אותו כשהוא יושב בבית אפל) גלייה לדרעיה ונפל נהורא (גילה רבי יוחנן את זרועו ומזוהר בשרו נפל אור בחדר), חזייה דהוה קא בכי (ראה את רבי אליעזר בוכה), א"ל אמאי קא בכית, אי משום תורה דלא אפשת שנינו אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים, ואי משום מזוני לא כל אדם זוכה לשתי שולחנות, ואי משום בני דין גרמא דעשיראה ביר (זה העצם של בני העשירי), א"ל להאי שופרא דבלי בעפרא קא בכינא, על היופי שלך שאתה פעם תמות, ושניהם בכו, שואל המהרש"א על מה הם בכו, על יופי? מיישב המהרש"א דבגמ' בב"מ בתחילת השוכר את הפועלים כתוב 'אמר רבי יוחנן אנא אישתיירי משפירי ירושלים', אני נשארתי עם היופי המיוחד שהיה לירושלים, איפה שמענו על דבר כזה שמגלים זרוע ויש חשמל, זה היה יופי נדיר שיש רק בירושלים, וכל פעם שראו את רבי יוחנן נזכרו במה שאיבדנו, נזכרו ביופי של ירושלים שנחרבה, אבל כעת שרבי יוחנן ימות תשתכח גם ירושלים וע"ז אני בוכה, כך מפרש המהרש"א.

רבינו מרן ראש הישיבה זצ"ל מפרש עוד פשט, שהרי זה פשוט שכאשר מדברים על היופי של הח"ח לא מדברים על היופי של הפנים שלו, מיישהו הסתכל על הח"ח בכדי לראות אם הוא יפה או לא? על החזו"א אם הוא יפה או לא? אלא ודאי הכונה ליופי של מעשים, בואו נחשוב לרגע מה עבר על רבי יוחנן, הגמ' מספרת שכאשר התעברה אמו מת אביו, וכשהוא נולד אמו מתה, וכך הוא גדל בלי אבא ובלי אמא, ועשרה בנים הוא קבר בחייו, והבן העשירי זה היה במין מיתה משונה שהוא נפל ליורה רותחת והצטמק, ואף לא היה לו מה לאכול כפי שהגמ' מספרת בתענית, ולמרות כל הצרות הללו בראש של רבי יוחנן היה איך מנחמים אחרים, הוא לקח את העצם של בנו העשירי ואמר לאבלים שאני קברתי כבר עשרה ילדים ומחזיק מעמד אתם שקברתם רק אחד ודאי תחזיקו מעמד, ואמר הראש ישיבה שצריך לדעת שבאמת לצדיקים מה הבעיה למות? הרי כולנו יודעים איזה חיים יש כאן, שם למעלה מוכן להם גן עדן שלם, מוכן להם תענוגים שעליהם אומרים חז"ל שיפה שעה אחת בעולם הבא יותר מכל חיי העולם הזה, א"כ מדוע לא למות, אלא התירוץ הוא שהצדיקים לא חושבים על עצמם, הם רוצים רק להרבות כבוד שמים, וברגע שהם מתים הם כבר לא יכולים להרבות כבוד שמים, זה אפשרי רק כאשר הם נמצאים בתוך הגוף, וע"ז אמר רבי אליעזר לרבי יוחנן 'להאי שופרא דבלי בעפרא', על הכבוד שמים הזה, שרואים אדם שאיבד את הכל ובכ"ז בראש שלו זה רק לנחם אחרים ולעודד אותם, וכשאתה תעלה יעלה איתך הכבוד שמים הזה, ע"ז אני בוכה.

כשאנחנו באים לדבר על מרן ראש הישיבה יש לנו את שתי הבחינות, קודם כל הרי הוא היה שריד לדור נפילים, רבי אליהו מן סיפר שהוא שאל פעם את רבי חיים קניבסקי שכאשר רבי ירוחם הספיד את הח"ח במיר, אמר רבי ירוחם שאפשר לקנות עבודה של שעות של מוסר בהבטה אחת על פניו הקדושות של החפץ חיים, שאל רבי אלה"ה מן האם בדור שלנו זה עדיין קיים, אמר לו רבי חיים כן, זה קיים אצל הראש ישיבה זצ"ל, שאל אותו ר' אלה"ה מן שהמשיגיה רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל אמר 'שהפקר בהבטה קני', רק הפקר ניתן לקנות בהבטה, אבל כדי לזכות ליראת שמים צריך עבודה עמל ויגיעה, א"כ איך אמר רבי ירוחם שבהבטה אחת על הח"ח ניתן לקנות שעות של מוסר? אמר לו רבי חיים, רבי אליהו איך אתה לא מבין? בלי עבודה, בלי עמל ויגיעה לראות את הח"ח זה כמו תרנגול שמביט על בן אדם, דוקא אדם שזיכך את עצמו, שעבד, לאחר עבודתו הוא יכול לזכות בהבטה.

אומר לכם אחי, אני לא עבדתי על עצמי כדי שאוכל לזכות בהבטה בלבד, אבל אומר לכם מה ראו שם ומה חינוכו שם בבית, ראשית כל ראו שם את הפחד הנורא מלהיכשל בעבירה, פחד מיום הדין, על כל דבר לעשות דין וחשבון, כשהראש ישיבה היה לפעמים עורך את הדין וחשבון שלו קצת בקול היה קשה לעמוד בזה, יהודי שראית אצלו פחד מוות מלהיכשל בעבירה, איזה חומרות, איזה דברים כדי לברוח מנדנוד, מספק ספיקא להיכשל בעבירה, אדם שכל ימיו בלי הפסק תבע מעצמו כ"כ הרבה, לא ויתר לעצמו בשום דבר, אדם בדור שלנו שיכל להרים עשר אצבעות ולומר 'לא נהנתי מהעולם הזה כמלוא נימא', לא ישב על כיסא עם משענת, היה לו אוכל שלא הזכיר אוכל, אומר לכם איזה הגדרה שאמר לי פעם הגאון רבי יהודה עדס שליט"א שהיה ת"ח אחד שדיבר לא מספיק בכבוד על הראש ישיבה, אמר לו הרב עדס קודם כל אני יסביר לך מה ההבדל בינך ובינו ואח"כ תראה אם אתה בכלל מאן דאמר לדבר, מה שאתה לומד בשבועיים הוא לומד ביום, ומה שאתה אוכל ביום הוא אוכל בשבועיים, ואני אומר בשלושה שבועות, הוא כמעט ולא היה אוכל, אפי' כשזה היה לרפואה הוא לא היה מסכים לשנות את התפריט, ואכל את אותו התפריט כל החיים עד

השנים האחרונות בלי לשנות כלום, אדם שזיכך את המידות שלו עד תום, כל החיים שלו הוא חניך בבית לותר, לותר, ועוד פעם לותר, אחד שהיה שם בבית אמר לי פעם בגילוי לב שהוא בטבעו טיפוס חצוף, שם פס על העולם, לא מענין אותו מאף אחד, אך כשאני מגיע לבית ורואה כזה אדם גדול שמתחשב בכל אחד, מותר לכל אחד ורק רוצה לשמח את השני אני לא מסוגל להתנהג כך. הוא נשאר יחידי בשואה מכל משפחתו, תקופות ארוכות לא היה לו מה לאכול בבית, אך כל מחשבתו היתה איך משמחים את השני, איך אומרים לשני מילה טובה, הוא היה יהודי שכלפי עצמו רעד מהגהינום, אבל לשני הוא נתן את כל כולו, רק שלשני יהיה טוב, הדברים שהיו אצלו היו למעלה מדרך הטבע, אך הוא החביא את הכל, אספר לכם סיפור שסיפר לי רבי יצחק לוינשטיין המנוח שהיה נאמן ביתו ושירת בקודש שנים רבות, שהוא קיבל טלפון מעסקן בצפון שאמר לו שיש כאן בביה"ח רמב"ם אברך מזכה הרבים גדול שהרופאים אומרים לו שעוד שעות ספורות בתו הולכת מן העולם, והוא ואשתו פורכים ידים ביאוש, איך מחזקים אותו? ניגש רבי יצחק לוינשטיין לראש הישיבה ואמר לו את הדברים, אמר לו ראש הישיבה למה הוא מיואש?! היא עוד תחיה! התקשר הרב לוינשטיין לעסקן ואמר לו הראש ישיבה אמר שהיא עוד תחיה, שאל העסקן אם הראש ישיבה מסכים לומר את הדברים לאברך בטלפון, אמר הרה"י 'ודאי, למה לא' ואמר לאותו אבא 'גורנישט, אל תדאג זה שום דבר, היא תהיה בריאה', האבא לא ידע אם לצחוק או לבכות, ובאותו שבוע הילדה הלכה מבית החולים, וכשסיפרתי את זה באחד המקומות ניגש אלי אחד ואמר לי אני הוא האבא, אך אני מבקש ממך שלא תזכיר את שמי כדי שלא יהיה לי עין הרע.

ומאידך גיסא הייתי שליח של גביר גדול שהממשלה באמריקה הגישה נגדו תביעה גדולה של כספים, ואמר לראש ישיבה שאם הרה"י יגיד 'צדיק גוזר והקב"ה מקיים' אני נותן סכום ענק לצדקה, ואם זה יהיה רק ברכה אני יתן 'רק' רבע מליון דולר, אמר לי הראש ישיבה נעזוב את זה שאני לא צדיק, נניח שאני צדיק, אבל אני יכתיב להקב"ה מה לעשות?, וכי אני מבין יותר מהקב"ה, לא בא בחשבון!, היום בבוקר סיפר לי יהודי שקרובו העסקן הוא איסטניסט גדול, ובסוכות כאשר כמה ג'וקים באו לבקר בסוכתו הוא אמר שזה לא בשבילו ועלה לישון בבית, שהרי הוא מצטער ומצטער פטור מן הסוכה, ובחול המועד הוא הגיע יחד עם קבוצת עסקנים לביתו של ראש הישיבה וכאשר הוא ניגש בתורו לראש הישיבה אמר לו הרה"י לפתע 'אתה יודע שזה חיוב לישון בסוכה', אמר לו העסקן אבל אני מצטער, אך הרה"י לא ויתר ואמר לו שוב 'אתה יודע שזה חיוב לישון בסוכה?! סיפר לי רבי יצחק קורלנסקי נכדו של מרן הגרמ"ל ליפקוביץ זצ"ל שהוא הגיע אל הראש ישיבה עם רב חשוב מחו"ל שנתן לו שם ע"מ שיברך אותו, אמר לו הראש ישיבה מה אתה רוצה שאני יברך גנבים שמוציאים כסף שלא ע"פ דין? אינני מוכן לברך אותו, ואח"כ אמר לי אותו רב שזה ממש רוח הקודש כי אותו אדם הוציא כסף בבית משפט שלא ע"פ דין וכיון שהוא קרוב שלי לא יכולתי לסרב לבקשתו להכניס את שמו לראש הישיבה, וכך הסיפורים התגלגלו והתגלגלו, מי גילה רז זה לבני, אכן יש אלוקים במקום הזה ואנחנו לא ידענו.

הגדלות שלו בתורה, אני גר סמוך לביתו ברחוב אליהו הנביא, מביתי אני לא יכול לראות את הבית שלו אבל מהבית לידי ברחוב אליהו הנביא 8 ניתן לראות את ביתו, אמר לי תושב הבנין הגאון רבי שלמה אנגלנדר שליט"א ראש ישיבת בית שמעיה שהוא כידוע לא ממהר להתפעל, אך אם יש בן אדם בדור הזה שאני יכול להגדירו כמלאך זה הוא, מתי שהלכתי לישון הוא למד, וכשקמתי הוא כבר למד, מתי הוא ישן אני לא יודע, לילות שלמים הוא היה עומד על הריצפה הקרה כדי לא להירדם, איזה עמל של תורה, הוא היה בורח לכל מיני מקומות כדי שלא יפריעו לו לעסוק בתורה, עוד בזמן מרן הרב שך הסטייפלער שלח אליו שיקח בעול הציבור, אמר לו הראש ישיבה כל זמן שהרב שך מתפקד ומנהיג את הציבור חבל לי על הזמן אני רוצה ללמוד, ורק לאחמ"כ כשהיו צריכים אותו הוא הסכים לקחת חלק, הגמ' אומרת על שמואל הקטן 'נטל כל חמודות שבעולם והלך לו', לא ענין אותו שום דבר בעולם חוץ מעשיית רצון ה' יתברך, היה אחד שדיבר עליו דברי חוצפה ואחרי שקיבל צרות משמים שלח אותי לבקש ממנו סליחה, הראש ישיבה היה תמיד סולח אך הפעם הוא אמר לי 'אתה חושב שאני כזה טיפש?! הרי כתוב בחובת הלבבות שאדם שמדברים עליו לוקחים עבירות של זה שדיברו עליו ומעבירים אותם למדבר, ונוטלים מצות מהמדבר ונותנים אותם לזה שדיברו עליו, וכשאני ימחול לו אני יחזיר לו חזרה את המצוות ויקח ממנו את העבירות, וכי אני כזה טיפש? וכששמעתי דברים אלו השתוממתי פעם ראשונה שהוא אומר לי כך, אבל בתוך חצי שניה הוא חייך ואמר לי 'חזקיהו, מה הקב"ה רוצה שאני יעשה חשבונות או ימחול? הוא רוצה שאני ימחול! מחול לו מחול לו מחול לו, ותדע לך אני לא אפסיד מזה כי כשעושים את רצון ה' לא מפסידים, ופעם אחת בא יהודי בעצמו לבקש מחילה, והראש ישיבה כ"כ כיבד אותו ואמר לו תודה רבה איזה חסד עשית לי, וחזר על דברי החובת הלבבות הללו, ואותו אחד שפיחד כאשר הוא נכנס שהראש ישיבה יקפיד עליו התחיל לחייך ולצאת החוצה, וכשעמד ליד הדלת אמר לו ראש הישיבה אבל בבקשה ממך את הטובות הללו תעשה רק לי ולא לאנשים אחרים, הקב"ה יעזור שבקרוב נתראה איתו בביאת גואל צדק בתחיית המתים במהרה בימינו אמן.